

МІЖНАРОДНИЙ БЕСТСЕЛЕР

Річард Темплар — англійський письменник, автор бестселерів про правила саморозвитку, кар'єрного успіху, особистого щастя. Під час написання серії книжок «Правила...» автор керувався власним досвідом — як життєвим, так і професійним. Його поради перевірені на практиці, а їхня дієвість доведена успіхом мільйонів читачів у всьому світі.

Школа, університет, робота, депозит у банку, квартира, сім'я... Нам змалечку нав'язують шлях до успіху, переконуючи, що спроби звернути з дороги потягнуть за собою проблеми, труднощі та невдачі. Усі, певно, чули і знають, що, аби досягнути висот, слід старанно вчитися, слухати старших, неодмінно вступити до університету, шукати правильну роботу і рухатися вгору кар'єрними сходами... Це стереотипи, яким більшість людей бояться протистояти. Річард Темплар переконаний, що кожен має свій шлях і що успіх не залежить від дотримання правил, диктованих родичами, друзями чи знайомими.

www.bookclub.ua

ISBN 978-617-12-4304-0

9 786171 243040

РІЧАРД ТЕМПЛАР

ПРАВИЛА, ЯКІ ВАРТО ПОРУШИТИ

РІЧАРД ТЕМПЛАР

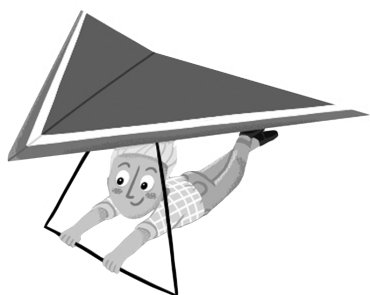
ПРАВИЛА, ЯКІ ВАРТО ПОРУШИТИ

ЖИТИ ЗА ВЛАСНИМ КОДЕКСОМ

110 ПРАВИЛ — 110 СХОДИНОК ДО УСПІХУ

RICHARD TEMPLAR

THE RULES TO BREAK

A PERSONAL CODE FOR LIVING YOUR LIFE YOUR WAY

PEARSON

РІЧАРД ТЕМПЛАР

ПРАВИЛА, ЯКІ ВАРТО ПОРУШИТИ

ЖИТИ ЗА ВЛАСНИМ КОДЕКСОМ

УДК 37.018.1
Т32

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Публікується з дозволу *Pearson Education Limited*

Перекладено за виданням:
Templar R. *The Rules to Break* / Richard Templar. —
New York : Pearson Education, 2016. — 256 р.

Переклад з англійської *Світлани Новікової*

Ілюстрація *Жені Васильєвої*

Дизайн обкладинки та макета

CreaLab

Creative Laboratory

ISBN 978-617-12-4304-0
ISBN 978-1-292-08812-9 (англ.)

© Richard Templar, 2013, 2014, 2016
© Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2018
© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад та художнє оформлення, 2018

Зміст

Вступ.....	9
Подяки автора.....	12
Подяки видавця.....	13
Правила, які варто порушити.....	15
«Успіх — це гарна робота, за яку добре платять».....	16
«Деякі люди народжуються щасливими».....	18
«Вам необхідна якісна освіта».....	20
«Ваші батьки завжди мають рацію».....	22
«Батьки відповідають за ваше майбутнє».....	24
«Проти вас увесь світ».....	26
«Кожен має право на повагу».....	28
«Можна вибирати друзів, але не родину».....	30
«Учитель знає більше від вас».....	32
«Завжди знайте, що сказати».....	34
«У деяких людей нестерпний характер».....	36
«Не витрачайте час на людей, які того не варті».....	38
«Коли болить, не до веселощів».....	40
«Хороша робота промовляє сама за себе».....	42
«Використовуйте всі можливості, аби отримати бажане».....	44
«Усе має своє місце, та все перебуває на своїх місцях».....	46
«Важливо, якої думки про вас інші».....	48
«Завжди повертайте борги».....	50
«Тримайтеся тих, хто схожий на вас».....	52
«Найкраще в житті дається безкоштовно».....	54
«Ви здатні змінити людей».....	56
«Важливо, куди ви прямуєте, а не звідки».....	58
«Друзями стають на все життя».....	60
«Помилки — це погано».....	62
«З усіма підтримуйте дружні стосунки. . .».....	64
«... і всі з вами дружитимуть».....	66
«Терпіть, коли вам щось не подобається».....	68

«Позбувайтесь щоденної рутини»	70
«Не зраджуйте своїх мрій»	72
«Люди мають право знати»	74
«Зазирніть страхові в очі»	76
«Щороку давайте новорічні обіцянки»	78
«Поважайте людей похилого віку»	80
«Дбайте про власні інтереси»	82
«Пригніться, якщо ви потрапили на лінію вогню»	84
«Не звертайте увагу на кривдників»	86
«Метикуйте швидко»	88
«Важливіше, що ви робите, а не чому»	90
«Книжку можна оцінити за обкладинкою»	92
«Не озирайтеся в минуле»	94
«А як щодо мене?»	96
«Один раз не зашкодить»	98
«Дійте спонтанно»	100
«Рухайтеся крок за кроком»	102
«Найкращі люди будуть поряд із вами все життя»	104
«Тіштеся життям, поки молоді»	106
«Позичати можна, якщо зможете повернути борг»	108
«Будьте щедрими»	110
«Будьте переконані, що ви найкращі»	112
«Не дозволяйте людям псувати собі настрій»	114
«Деякі люди справді дратують вас»	116
«Ваші почуття вам не підвладні»	118
«Дії красномовніші за слова»	120
«Уникайте непотрібних емоцій»	122
«Інтернет приховує вашу особистість»	124
«Завжди намагайтеся стати кращими»	126
«Прагніть досконалості»	128
«Ви — результат успадкованих генів»	130
«Завтра настане новий день»	132
«У добі не вистачає годин»	134
«Завжди намагайтеся справити добре враження із самого початку»	136
«Упевнені в собі люди знають, куди йдуть»	138

«Ви маєте виділятися з натовпу»	140
«Зовнішність важлива»	142
«То лише крапля в океані»	144
«Передусім — робота»	146
«Не тримайте це в собі»	148
«Коли переконані, що маєте рацію, не відступайте»	150
«Деякі люди самі лізуть на рожен»	152
«Не стримуйте своїх почуттів»	154
«Ніхто не досконалий»	156
«Робіть усе вчасно»	158
«Давайте добрі поради»	160
«Люди мають знати, коли ваша правда»	162
«Робіть лише те, що вам під силу»	164
«Ви маєте право на справедливе ставлення»	166
«Що більше вчитеся, то кращим фахівцем станете»	168
«У дурня нічого не навчишся»	170
«Якщо зібралися щось робити — робіть як слід»	172
«Тримайтеся того, що вам знайоме»	174
«Люди оцінюють вас за вашими статками»	176
«Приховуйте свої помилки»	178
«Живіть сьогоднішнім днем»	180
«Знайте, чого ви хочете»	182
«Почуття провини підказує вам, де ви помиляєтеся»	184
«Хтось обов'язково все залагодить»	186
«Добре обмірковуюйте свої проблеми»	188
«Звуйте коло варіантів»	190
«Дотримуйтеся плану»	192
«Нікому не довіряйте»	194
«Довіряйте всім»	196
«Іноді треба добряче виплакати»	198
«Не жертвуйте собою заради добрих стосунків»	200
«Почуття повинні мати сенс»	202
«Їжте, пийте, радійте...»	204
«Залиште свої бажання при собі»	206
«Доки не зламалося — не лагодьте»	208
«Знайдіть собі надійну роботу»	210

«Захищайте свою власність».....	212
«Коней на переправі не міняють».....	214
Правила, яких варто дотримуватися.....	216
«Немає людини, що була б як острів».....	218
Два мінуси не дають плюс	220
У чужій церкві свічок не поправляй	222
Не оцінюйте книжку за обкладинкою.....	224
На кожна дію є протидія.....	226
Безкоштовних сніданків не буває	228
Поводься з іншими так, як би ви хотіли, щоб поводитися з вами	230
Перо могутніше за меч	232
Зберігайте сірники в сухому, недоступному для дітей місці	234
Хай мине час	236

Вступ

Коли ви молоді, з усіх боків чуєте загальновідомі твердження: «Не потурайте своїм бажанням», «Найцінніше в житті не купиш за гроші», «Фамільярність породжує презирство», «Терпеливість — найліпша чеснота» та інші, більш особисті — від родини та вчителів. Одні догми наполегливо завчаються вдома та в школі, інші вам підкидає життя. З віком ви чуєте щораз більше подібних висловів, настанов, думок і сприймаєте майже все за істину — вони ніколи не викликають у вас жодних сумнівів. Отже, коли настає час починати доросле життя — свідомо чи ні, — ви вже володієте чималим багажем так званих правил на всі випадки. Ви розумієте це, раптом помічаючи, що проголошуєте одну з цих сентенцій у розмові з підлітком чи приятелем, який потрапив у скрутне становище; тоді запитуєте себе: «Звідки я це, у біса, взяв?»

Проблема в тому, що всі ці повчання, які ми отримуємо у вигляді «порад» із добрими намірами, часто є помилковими. Більшість із них стає у пригоді за певних обставин, однак порадики забуває вас застерегти, що часом ці правила треба ігнорувати, а інколи навіть чинити навпаки.

Річ у тім, що ви повинні навчитися ставити запитання, критично мислити, а не дотримуватися бездумно приписів, які встановлюють для вас інші люди. Інакше ви безпідставно зробите себе нещасною людиною. Навчіться довіряти власним судженням (цієї мудрості можна дотримуватися завжди).

Я не кажу, що все, чому вас навчають, є неправильним — чи загальновідома «мудрість», чи чеснота, яку прищеплюють батьки. Я, наприклад, цілком згодний із прислів'ям «Не розібравши броду, не лізь прожогом у воду» та вважаю його завжди доречним. Однак до цього висновку я дійшов після довгих розмірковувань. Інколи, проте, на мій погляд, коней на переправі добре й поміняти. Я також не вважаю, що напад — найкращий захист, хоча іноді лише цей метод і спрацьовує. Гроші

однозначно не є коренем усякого зла. Не можна перекладати провину на ці жалюгідні бездушні монетки та папірці.

Усі ці вдавані правила — не обов'язково відомі прислів'я та приказки. Деякі з них, як-от переконання, надто поширені серед людей. Є десятки варіантів кожного такого висловлювання, та суть їх від цього не змінюється — у них прихована та сама ідея, що може серйозно нашкодити.

З часу написання *The Rules of Life*¹ та інших збірок із правилами (що окреслюють досвід людей, здатних утішатися простим і повноцінним життям) я зрозумів, що люди в захваті від правил. Саме в цьому частково полягає проблема. Більшості з нас настільки подобаються правила, що ми не замислюємося над ними. Отримані мною численні електронні листи свідчать: багато хто з моїх читачів виявив, що насправді живе за певними правилами — я назвав би їх «псевдоправилами», — вони десь почули ці «істини» і дотримуються їх у своєму житті. Тому я й вирішив написати цю книгу. Я хочу висвітлити ті марні принципи та рекомендації, яких ми часто дотримуємося; хочу прискіпливо їх проаналізувати і зрозуміти, чи варто їх приймати на віру.

Мисліть критично — ось моя основна думка. Піддавайте сумніву все, чому вас навчають, і не погоджуйтеся жити за чужими правилами², доки не обміркуєте та не приймете їх. Байдуже, скільки вам років — 18 чи 80, — проаналізуйте суворі настанови, які вам наказували виконувати з дитинства, та вирішіть для себе, чи варто їх дотримуватися. Постійно зупиняйтесь і запитуйте себе: «Чому я дослуховуюся до цього?» та «Чи є в цьому сенс?»

Я не вмикаю зелене світло на нехтування будь-якими правилами та цінностями, що вам не до вподоби. (Я б і не робив цього, адже я не можу щось дозволяти вам чи забороняти.) У такий спосіб не станеш успішним і щасливим. Будьте чесними із собою, і ви помітите, що інколи дуже неохоче, та все ж таки погоджуєтесь з певними принципами, дарма що ви їх не поділяєте. Тільки не прив'язуйтеся бездумно до тих цінностей, які сповідують інші.

---

¹ «Правила життя» (англ.). (Прим. перекл.)

² Так-так, навіть за моїми. (Тут і далі прим. авт., якщо не зазначено інше.)

Ставши дорослими, ви матимете можливість напрацювати свій власний кодекс поведінки.

Отже, перед вами правила, які я закликаю вас порушувати, принаймні час від часу. Вони навдивовижу поширені в усіх прошарках суспільства. Наприкінці кожної статті (як компенсацію) пропоную вам надійнішу «заміну» чи справжню, слушну настанову. Сподіваюся, мої поради стануть вам у пригоді. Чекаю на ваші враження на моїй сторінці у *Facebook* за адресою www.facebook.com/richardtemplar. Я не можу обіцяти, що завжди знайду час відповісти вам, але зобов'язуюся, що уважно читатиму всі ваші повідомлення та буду радий дізнатися про всі правила, які вам удалося успішно порушити.

Річард Темплар

Подяки автора

Висловлюю подяку багатьом людям, які допомогли мені в написанні цієї книжки, особливо таким читачам:

Олабісі Адебуль

Ніккі Беттс

Недові Крейзу

Гледонові Холлу

Вірджинії Джоузі

Дебрі Пеннінгтон-Бік

Нікові Сондерсу

Подяки видавця

Ми вдячні за дозвіл на відтворення нижченаведеного матеріалу, захищеного авторським правом:

Вірш, процитований на с. 93, — *The Middle* зі збірки *Candy is Dandy: The best of Ogden Nash*, виданої *Andre Deutsch Limited (Smith, L. and Eberstadt, I. (editors) 1994)*. Передрук із дозволу *Carlton Books Ltd and Copyright © 1949 by Ogden Nash*, оновлене видання. Передрук із дозволу *Curtis Brown, Ltd.*

У деяких випадках нам не вдалося встановити власників авторського права на використані нами матеріали, тому ми були б вдячні за будь-яку інформацію, що дасть змогу нам це зробити.

ПРАВИЛА, ЯКІ ВАРТО ПОРУШИТИ

«Успіх — це гарна робота, за яку добре платять»

Люди завжди з готовністю дають поради, без яких, на їхню думку, неможливо досягнути успіху. Б'юсь об заклад, що ви вже чули щось на кшталт «Ти нічого не досягнеш у житті, якщо не виявиш рішучість і не працюватимеш старанно / не вступиш до університету / не складеш іспити / не отримаєш добре оплачувану роботу / не здобудеш «пристойну» професію. Ви розумієте, про що я.

Але зачекайте. Чим визначається успіх? Невже до нього веде лише одна, вузька стежка?

Батьки, вчителі, доброзичливі приятелі, які вам усе це говорять, мабуть, гадають, що все, чого ви прагнете в житті, — це гарний будинок, купа грошей і робота, яка викликає повагу.

Зачекаймо трохи з висновком, мають вони рацію чи ні, та припустімо, що так воно і є. Чи справді високі результати на іспитах, вступ до університету, отримане місце в престижній фірмі з подальшим просуванням кар'єрними сходами — єдиний шлях для досягнення згаданих матеріальних цілей? Звісно ні. Це один зі шляхів, але не єдиний. Є безліч прикладів, коли люди без вищої освіти заробляли цілі статки.

Та хто сказав, що для вас гроші та поважна професія і є складниками успіху? Можливо, вони є загальноприйнятим мірилом успішного життя, проте це необов'язково справедливо у вашому разі.

Єдиний спосіб установити, у чому полягає успіх, — зрозуміти, від чого ви отримуватимете в житті задоволення. Для когось — це показний автомобіль чи висока посада. Якщо ви з їхнього числа — чудово, тоді це ваша мета.

Якщо ж вас це не приваблює, тоді ви належите до людей, які прагнуть у житті чогось іншого. Успіхом для вас може бути велика багатодітна родина чи робота, яка залишає достатньо часу для власних захоплень, тішить можливістю допомагати людям або ж повністю підкоряє і поглинає вас, навіть коли платять копійки та немає жодних перспектив зробити кар'єру.

Я знаю одного чоловіка, який із задоволенням відчув, що досяг бажаного, тільки тоді, коли один-однісінький, лише зі своєю собакою, оселився на незайманих валлійських пагорбах. А для однієї жінки справжнім досягненням стала можливість придбати квартиру в Лондоні та поринути в життя великого міста, дарма що працювала вона на рядовій посаді, а про підвищення годі було й мріяти. Інші мої знайомі вважають себе успішними, позаяк вони спромоглися виїхати з мегаполіса до тихої провінції, хоча там і робота не така престижна, і будинок менший. Є в мене також приятелі, ладні з радістю робити що завгодно, лише б працювати на свіжому повітрі. А мій син почувається щасливим, живучи на яхті, яку він реставрував багато років; йому байдуже, яким чином заробляти гроші на її утримання. Він урятував судно і перетворив його на власну домівку — у його розумінні саме це і є успіх.

Навіть люди, що прагнуть успіху в традиційному сенсі, уявляють його кожен по-своєму. Комусь потрібні гроші, аби хизуватися своїм багатством, комусь — для почуття безпеки. Хтось домагається високої посади заради статусу, а хтось сприймає її як виклик власним можливостям. Ми всі різні. Майже для кожного з нас досягнення успіху передбачає важку працю та цілеспрямованість, але ніхто не може визначати за вас, чого саме прагнути.

Тож не дозволяйте іншим указувати, що саме ви маєте робити на шляху до успіху, адже вони й гадки не мають, куди ви прямуєте. Ви ж зі свого боку повинні визначити для себе свою мету — інакше вам не вдасться її досягти.

ПРАВИЛО 1
(Успіх — це лише те, чого ви самі прагнете)

«Деякі люди народжуються щасливими»

Легко поступитися бажанню уявити себе на чужому місці та мати те, що має хтось інший, — зажадати таких самих здібностей, талантів, друзів, грошей, способу життя. Так відбувається, бо ви бачите лише речі, які на поверхні, — що люди дозволяють вам бачити. А можливо, ви помічаєте тільки те, що викликає у вас заздрість.

Коли я навчався в школі, у нашому класі був хлопець, який отримував відмінні оцінки з кожного предмета. Для цього йому не доводилося докладати майже ніяких зусиль — настільки він був розумним. Ви б знали, як мені хотілося бути на нього схожим! Минуло декілька років, перш ніж я зрозумів, що той успіх давався моєму однокласникові набагато важче, ніж я міг собі уявити. Він був тямовитим, але не генієм. А наполегливо працював він насамперед через батьків — вони були прихильниками суворої дисципліни та не дозволяли хлопцеві дивитися телевизор або йти гуляти, доки він не виконував усієї роботи, що від нього вимагали. Згодом, озираючись у минуле, я радів, що ніхто тоді не почув мене та не дарував мені його життя за помахом чарівної палички. Я б цього не витримав.

Узагалі-то, якщо поміркувати, розумієш, що тоді серед школярів були діти, яким доводилося багато чого переживати, а ми про те й гадки не мали. Алкоголізм у родині, втрата близьких, розлучення, насилля... Та й зараз, у дорослому віці, я, ймовірно, не знаю й половини того, що відбувається в житті людей, які мене оточують.

Отже, я більше не заздрю людям, позаяк абсолютно не впевнений, чи справді мені хочеться повторювати їхню долю. Власне життя мені принаймні знайоме. Я звик до нього та можу його певним чином контролювати, а це чималого вартує. І навіть якщо хтось здається вам неудавано щасливим і багатим зараз, де гарантія того, що так триватиме вічно? Усе може зруйнуватися за декілька років, і ви тоді зітхатимете з полегшенням, радіючи, що залишилися самі собою.

До того ж чи думали ви коли-небудь про людей, які заздять вам? Б'юся об заклад, такі є. Можливо, вони заздять вам «узагалі» або чому-небудь конкретно — вашій упевненості, вашому вмінню грати у футбол, вашим друзям, тому, що вас запрошують на вечірки, вашому університетському диплому. Ми схильні досить легковажно сприймати все, що маємо, як належне та звертати увагу на те, чого нам бракує. Мабуть, нам було б корисно частіше дивитися на себе очима інших. У кожному з нас позитивне поєднується з негативним, і ваш особистий набір плюсів і мінусів нічим не кращий і не гірший за чийсь інший.

Хочу зауважити ще таке. Зосереджуючись на оточенні, ви так і не наближаєтеся до розв'язання проблем, що заважають вашому власному життю. Замість бажати того, що мають вони, чому б не виділити трохи часу та не поміркувати, як реалізувати власні прагнення? Трохи менше нарікань на власну долю й трохи більше завзятості — і вам не доведеться нікому заздрити.

ПРАВИЛО 2 (Нікому не заздріть)

«Вам необхідна якісна освіта»

Пітнієте над курсовою роботою? Докладаєте всіх зусиль, аби отримувати якнайкращі оцінки? Учителі, батьки, друзі невтомно повторюють, що від цього залежить ваше майбутнє? Дозвольте відкрити вам секрет — результати іспитів насправді не такі важливі, як усі вам говорять.

Це найкоротший шлях. І все. Висока екзаменаційна оцінка — найпростіший спосіб подання необхідної інформації під час вступу до університету чи на роботу. Проте велика кількість людей живе щасливим і успішним життям після того, як фактично провалила іспити. Усім відомо, що Ейнштейн не спромігся скласти вступний екзамен до університету, довівши таким чином, що результат іспиту — лише один із численних критеріїв оцінювання ваших можливостей.

Не зрозумійте мене неправильно — я не закликаю вас ігнорувати показники навчання. Для більшості людей життя складається набагато простіше, якщо вони мають якомога ліпші оцінки. У цьому є додатковий плюс — за такої умови, коли ви підліток, суттєво покращуються ваші стосунки з батьками. Та якщо ваша успішність не на високому рівні, не варто через це почуватися невдахою. Ви можете скласти іспит із другої спроби, повернутися до коледжу за п'ять чи двадцять п'ять років, почати свій шлях догори від найнижчих посад, обрати кар'єру, що не потребує вищої освіти... Отже, коли ви маєте покликання та не цураєтеся важкої праці, то можете досягти фактично будь-якої мети — з високими балами чи без них.

Скажу вам ось що: з того часу, як минуло два роки по закінченні школи, та до цих пір ніхто з роботодавців жодного разу не запитав мене про оцінки. Згоден, так буває не в кожній роботі, але залишається ще безліч професій, де досвід і природні здібності важать значно більше за іспити. Коли вам 18, роботодавцям тільки на них і доводиться покладатися. Коли вам виповнюється 28, їх передусім цікавлять ваші досягнення за останні десять років, а не ваші шкільні успіхи.

Зверну вашу увагу ще на одну річ. Пам'ятаю, як важко мені було вирішити, що вивчати — хімію чи фізику, яку іноземну мову обрати, чи мені справді потрібна історія. Та якщо ви не збираєтеся присвятити себе дуже специфічній галузі — на кшталт медицини, — кажу вам напевне: неважливо, яким предметам ви віддасте перевагу. Виберіть ті, які вам до душі.

Уявляєте, випусковий редактор цієї книги має науковий ступінь із фізики! Яка, у біса, користь від такого диплома, коли робиш кар'єру у видавничій справі? Перекоаний, що з неї вийшло сім потів, перш ніж у 18 років вона обрала майбутню спеціалізацію. Я знаю комедіографа, який вивчав давньогрецьку мову. Мій свояк довго мучився, вибираючи між філософією та інформатикою, — він тоді ще не підозрював, що працюватиме в природоохоронній сфері, для якої йому потрібен був би диплом з екології. Тож п'ять років по тому він повернувся до університету, щоб здобути необхідну освіту.

Зрозуміли? Просто всі навколо бажають вам найліпшого, що видається їм необхідним; їм спокійніше, коли ви маєте високі оцінки. Проте річ у тому, що оцінки вам можуть зовсім не знадобитись; а коли вам знадобиться те, чого ви не маєте, ви можете здобути це пізніше. Те, що зараз вам здається критично важливим, за декілька років може виявитися зайвою метушнею.

ПРАВИЛО 3
(Іспити — не найважливіше в житті)

«Ваші батьки завжди мають рацію»

Те, про що тут ітиметься, слід адресувати молоді, проте в мене підступне відчуття, що це не завадить багатьом із нас тривалий час по тому, як ми полишимо батьківську домівку.

У дитинстві ми вважаємо (хіба що існують вагомі причини дотримуватися протилежного погляду), що наші батьки досконалі. Нам можуть не подобатися правила чи обмеження, які вони встановлюють, та ми гадаємо, що вони, напевне, мають рацію. Наближаючись до підліткового віку, ми починаємо помічати, що батьки декого з друзів суттєво відрізняються від наших власних. Та все ж таки переважає впевненість, що правильно вчиняють саме наші.

Поміркуйте. Ваші батьки набувають батьківських навичок із тієї пори, як ви себе пам'ятаєте. Вони мають у своєму розпорядженні ціле життя (ваше), щоб спланувати, удосконалити та скорегувати результати своєї роботи. Тож, мабуть, на цю мить вони майже досягли ідеалу. А чому ні?

Повірте мені, таткові шістьох дітей, — досконалих батьків не існує. Окрім батьківства, яке саме по собі є надважкою роботою, на нас лежить іще чималий тягар — від методів виховання, що застосовували до нас наші власні мама і тато, до наших цінностей, сподівань, переживань, страхів... усе, що ми колись робили або чого боялися, про що думали, впливає на наше ставлення до своїх дітей.

До того ж кожна дитина унікальна. Навіть якщо ваші тато й мама почувалися впевнено, виховуючи вашого брата чи сестру, це не означає, що вони знають, як упоратися з вами. Одні діти не визнають ніяких заборон, інші постійно змушують батьків хвилюватися; дехто надто сумлінно працює, а комусь насамперед потрібне широке коло друзів; є діти, які готові ризикувати не вагаючись, а є й такі, які швидко поступаються перед труднощами. Хтось схожий на вас, а хтось відрізняється настільки, що ви ніяк не можете збагнути мотивів його поведінки.

Пам'ятаю, коли моя найстарша дитина вимагала від мене вирішення певної проблеми, аргументуючи свої очікування тим, що я вже 14 років (на той час) як батько, а отже, повинен знати, як учинити правильно. Я тоді зауважив, що вперше є батьком 14-річного підлітка, тому не маю достатнього досвіду, з якого можна було б скористатися.

Розумієте, до чого я? Суть у тому, що батьки доходять до всього самостійно в процесі свого батьківства. Правда, декому вдається швидко орієнтуватися, та все одно їм доводиться рухатися ледь не напوماцки. Я знаю — сам так робив багато років¹.

Усе це означає, що слід прислуховуватися до батьків, однак не варто боятися ухвалювати власні рішення, щойно ви стаєте достатньо дорослими — чи то в 15, чи в 50 років, це вже вам вирішувати. Ваші батьки роблять усе від них залежне, та, переступивши поріг дорослого життя, ви більше не мусите дотримуватися їхніх порад. Чемно вислухайте, звісно, проте пам'ятайте, що ви самі тепер за все відповідаєте. Батьки часто матимуть рацію, та не завжди.

ПРАВИЛО 4

(Не сподівайтесь, що ваші батьки досконалі)

---

¹ Зрозуміло, я сподіваюся, ви *ніколи* не розповісте про це моїм дітям. Я ділюся тут із вам своїми таємницями...

«Батьки відповідають за ваше майбутнє»

З'ясувавши, що ваші батьки не є досконалими — і досконалими бути не можуть, — можна зробити логічний висновок, що насправді ви не маєте права звинувачувати їх, раптом вони щось зроблять не так. Вони докладають усіх зусиль.

Припустімо, вам повідомили, що ви повинні, приміром, очолити національну залізницю¹. Але ви не маєте відповідної освіти. Вас змусили лізти у воду, не розібравши броду. Ви вважаєте, що з першого дня вам усе вдасться? Звісно ні. То чому ж ви тоді розраховуєте, що ваші мама і тато все робитимуть правильно, коли так само, не підготувавшись, з головою поринуть у ваше виховання? На той час, коли вони зрозуміють, як поводитись із немовлям, ви вже вчитиметеся ходити. Щойно вони опанують премудрості нового етапу, ви підете до школи. Коли й там усе ніби налагодиться, ви перетворитеся на підлітка, і знову треба починати з початку.

Щобільше (хоча, поки ви дорослішаєте, ви, можливо, маєте про це дуже приблизне уявлення), їм іще доводиться працювати, виховувати ваших братів і сестер, приділяти увагу власним батькам, долати родинні кризи, розв'язувати фінансові проблеми й вирішувати всі інші справи. Узнявши це до уваги, буде не дуже розсудливо покладати на них провину за кожную помилку, якої вони припустилися.

Батьки не мають випробувального терміну, аби з'ясувати, чи здатні вони обійняти свою посаду. Доглядати чужих дітей — зовсім інше. На той час, коли ви зрозумієте, наскільки добре вам удається виконувати свої обов'язки, ви вже не матимете змоги від них відмовитися. І хай виявиться, що вам це не до снаги, що, у біса, ви зробите? Безумовно, більшість батьків, попри все, до-

---

¹ Якщо ви живете в такій країні, як Ісландія, де немає залізничного сполучення, вам доведеться вигадати щось рівноцінне.

силь гідно виконує свою роботу, та ніхто не може бути весь час бездоганим.

Важливо, щоб критерієм оцінювання дій батьків були їхні наміри. Якщо вони роблять усе можливе, щиро турбуються про ваші інтереси, люблять вас, ви не повинні вимагати від них більшого. Є люди, які отримують набагато менше. Як сказав один експерт із виховання дітей, «ваша робота як батьків — лише оберігати їхнє життя, доки вони не будуть здатні діставати допомогу». Врахувавши попереднє правило і подорослішавши, ви більше не мусите дотримуватися їхніх указівок.

Зауважу лише, що деколи ви можете звинуватити своїх батьків, якщо вам не пощастило та перепадає від них. Якщо ваші батьки застосували до вас протиправні дії — фізичне, словесне, сексуальне чи психологічне насилля, виявили злочинну недбалість, тоді ви маєте право звинувачувати їх. Але навіть у такому разі, якщо ви здатні таки пробачити їм, пробачте. Не тому, що вони на це заслуговують, а тому, що на це заслуговуєте ви.

ПРАВИЛО 5 (Дайте батькам спокій)

«Проти вас увесь світ»

Насправді, наше життя сповнене білими та чорними смугами. Буває, що люди ставляться до нас погано або, коли пощастить, приділяють нам увагу. Нам усім трапляються чудові вчителі та друзі-негідники, ненадійні мами й тати, проблемні брати та сестри чи дорослі, які підтримують нас у дитинстві... усе це різнобарвне оточення впливає на нас. Звісно, врешті-решт хтось виявляється щасливішим за іншого, та всім доводиться переживати важкі миті. Але й приємні також.

Однак, щойно ви почнете жити окремо від батьків, ваше життя залежатиме від вас — ким би ви не були. Ви не можете постійно звинувачувати людей у всьому, що у вашому житті складається не так, як вам би хотілося. Ні батьки, ні школа, ні хтось інший не винні у ваших негараздах. Можливо, у минулому, у ранньому дитинстві, так і було, проте не зараз.

Це не відсутність співчуття. Це не байдужість із мого боку. Я просто називаю речі своїми іменами. Ніхто, крім вас, не в змозі покращити ваше майбутнє. Немає сенсу звинувачувати інших людей у тому, що вони зіпсували вам дитинство, а потім приймати від них естафету та псувати собі доросле життя. Коли ви не здатні достойно прожити своє життя, чому ви вважаєте, що інші повинні були впоратися з цим?

Іноді простіше звинувачувати когось. І можливо, ви навіть заслуговуєте на цей легкий шлях після того, через що вам довелося пройти. Та значно більше ви заслуговуєте віднині на гідне життя. Однак воно не настане, доки ви перекладатимете відповідальність за своє теперішнє щастя на плечі свого минулого. Вам треба перехопити контроль за своїм життям від тих, хто погано розпорядився вашим дитинством, і показати їм, як це *слід* робити.

Беззаперечно, у такому разі вже ви відповідатимете за неправильні рішення, помилкові судження, непорядні вчинки. Але якщо ви чесно гратимете за правилами, це траплятиметься рід-

ко. А якщо трапиться, то ви сміливо визнаєте це — так само, як мали зробити всі ті, хто визначав вашу долю в дитинстві. Можливо, хтось із них так і вчинив. Ви не будете нікого звинувачувати, оскільки тепер тільки ви відповідаєте за все у своєму житті — як за добре, так і за погане.

Справа не тільки в чесності та справедливості, а й у тому, що працює на вашу користь. Ви коли-небудь помічали, що робить щасливішими тих, хто не боїться відповідальності за власне життя? Вони не почуваються безпорадними жертвами обставин. Звісно, усе контролювати неможливо, і час від часу щось відбувається всупереч нашим намірам і бажанням. Проте, якщо нам вдасться контролювати ситуацію, ми зможемо вжити необхідних заходів і все залагодити чи принаймні у свій спосіб побороти негативні наслідки.

Коли ви звинувачуєте інших людей, обставини, то перетворюєтеся на потерпілого, а могли б бути переможцем. У світі повно прикладів, що підтверджують таку думку: якщо ви замислитеся, то знайдете безліч людей, яким у житті було несолодко, проте вони відмовилися від ролі жертви. Це такі легендарні особистості, як Нельсон Мандела і навіть, можливо, дехто з ваших друзів. Чому б вам до них не приєднатися?

ПРАВИЛО 6 (Ви самі відповідаєте за власне життя)

«Кожен має право на повагу»

Мої діти полюбляють дратувати одне одного — принаймні коли вони засмучені, не в гуморі чи просто втомлені. Це типово для братів і сестер. Багато років тому ми вчинили безглуздо, започаткувавши в родині правило, згідно з яким наклали табу на таку поведінку. Якщо вони усвідомлювали, що їхні дії були неприємними для брата чи сестри, то мали припинити їх. Вам таке рішення може здатися розсудливим — я теж тоді був такої думки, — та діти, як відомо, мають звичку перекручувати правила.

Незабаром я почув між ними розмови, у яких лунали такі зауваження: «Припини свистіти, мені це неприємно. Ти не маєш права мене дратувати» чи «Мене нервує, коли ти кидаєш ніж, не вимивши його від масла. Якщо ти розумієш, що це мене дратує, не роби цього». Так, вони прийняли наше правило і все, так би мовити, «причесали» під нього, а потім нумо використовувати його не обмірковуючи¹. Тоді ми опинилися перед необхідністю запровадити ще одне правило, щоб обмежити попереднє: треба бути терпеливими.

Звісно, неможливо припинити суперечки між братами і сестрами, і краще навіть не намагатися. Для їхньої ж користі. Та діти люблять, коли чітко визначено, що є добре, а що погано, а тут не все так однозначно. Річ у тім, що всі ми справді маємо право на шанобливе ставлення, та водночас мусимо поступатися ним, коли інші люди виявляють до нас терпеливість. Інакше все життя перетворюється на безперервні сварки із сусідами, колегами, чиновниками, друзями, членами родини.

Так, я згоден, що ваш сусід мав поговорити з вами, перш ніж обрізати ваше дерево з боку своєї ділянки. Та чи воно і справді так важливо? Наприклад, ваші товариші по кімнаті завжди забувають купити кави, коли та закінчується. Не варто так перейма-

---

¹ Даремно я намагався переконати їх, що все це дратує мене, тому вони зобов'язані це припинити.

Популярне видання

ТЕМПЛАР Річард
Правила, які варто порушити

Керівник проекту *С. І. Мозгова*
Відповідальний за випуск *Н. О. Міщенко*
Редактор *С. О. Вербич*
Художній редактор *Ю. О. Дзекунова*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *О. М. Шелест*

Підписано до друку 08.11.2017. Формат 84x108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Myriad Pro». Ум. друк. арк. 12,6.
Наклад 3000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано з готових діапозитивів на ПП «ЮНІСОФТ»
Свідоцтво ДК №3461 від 14.04.2009 р. www.unisoft.ua
61036, м. Харків, вул. Морозова, 13Б

UNISOFT

КНИЖКОВИХ

• за телефонами довідкової служби
(050) 113-93-93 (МТС); (093) 170-03-93 (life);
(067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88

• на сайті Клубу: www.bookclub.ua
• у мережі фірмових магазинів
див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом

Надсилається безоплатний каталог

Запрошуємо до співпраці авторів
e-mail: publish@ksd.ua

**Запрошуємо до співпраці художників,
перекладачів, редакторів**
e-mail: editor@ksd.ua

**Для гуртових
клієнтів**

Харків
тел./факс +38(057)703-44-57
e-mail: trade@ksd.ua

Київ
тел./факс +38(067)575-27-55
e-mail: kyiv@ksd.ua

Одеса
тел./факс +38(067)572-44-28
e-mail: odessa@ksd.ua

Темплар Р.

Т32 Правила, які варто порушити. Жити за власним кодексом /
Річард Темплар ; пер. з англ. С. Новікової. — Харків : Книжко-
вий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2018. — 240 с.

ISBN 978-617-12-4304-0

ISBN 978-1-292-08812-9 (англ.)

Школа, університет, робота, депозит у банку, квартира, сім'я... Нам змалечку нав'язують шлях до успіху, переконуючи, що спроби звернути з дороги потягнуть за собою проблеми, труднощі та невдачі. Усі, певно, чули і знають, що, аби досягнути висот, слід старанно вчитися, слухати старших, неодмінно вступити до університету, знайти правильну роботу і рухатися вгору кар'єрними сходинками... Це стереотипи, яким більшість людей бояться протистояти. Річард Темплар переконаний, що кожен має свій шлях і успіх не залежить від дотримання правил, диктованих родичами, друзями чи знайомими.

УДК 37.018.1

«Підготуватися до батьківства неможливо. Це перевірка вашої стійкості, ваших нервів, ваших почуттів, а часом навіть вашого здорового глузду», — впевнений Річард Темплар. Це важка праця і довгий шлях, що потребує неабиякого терпіння й усвідомлення своєї відповідальності. Керуючись цими правилами, ви зможете виховати чудових дітей, зберегти й розвинути в них індивідуальність і розкрити їхні здібності. У разі успіху на вас чекають неймовірні нагороди — радість дітей, їхні обійми та довіра. А якщо дуже пощастить, то врешті-решт — подяка. І, звісно, великою втіхою вам буде бачити, як вони дорослішають і перетворюються на людей, якими можна пишатися.

«Правила батьківства» — це особистий кодекс для тих, хто прагне виховати щасливих і впевнених у собі дітей. Річард Темплар описує класичні помилки батьків, яких колись припускався і він сам, та дає рекомендації, як їх уникнути. 109 простих і водночас дуже складних правил, які стануть для вас найважливішими!